

FÉNYPONTOK A VAKSÖTÉTŐBŐL

A SZENTIVÁNEJI ÁLOM A PESTI SZÍNHÁZBAN

„Ó, jaj! a hű szerelem folyama, / Amennyit én olvastam, vagy regében / Hallottam, kényelmes nem volt sohá...” — tudatja az ifjú Lysander, midőn Athéne zord törvénye elől édes Hermiájával szökni készül. „Rendes dolog: hogy míg hű marad egy, / Az eskübontó milliókra megy” — állapítja meg az összevisszaságot kedvelő csintalan, gonosz manó, Puck, nem sajnálva, hogy a varázsvirág rossz helyre cseppentett nedűje miatt megzavarodott Lysander és Demetrius szerelmi vetélkedésében kis híján kardéltre hányja egymást, Hermia és Heléne pedig a csipés, karmolás, hajhúzás asszonyi fegyverével hadakozna. Mai eszünk úgy találja: a *Szentivánéji álom* sokféle-képp olvasható, gyönyörű szövegében a keserű fölismerés, fájdalmas-bölcs ironiái a főszerep; *Shakespeare* a legszebbnek remélt emberi kapcsolat, s általában az emberi lét talán ki sem is kerülhető csapdáiról, vermeiről, szakadékaikról ad példázatot a mesél.

Marton László rendező is e manapság uralkodó szemlélet jegyében forgatta a darabot. Átvette — amint az a legutóbbi másfél évtizedben szokásos — a Jan Kott elemzése, a Peter Brook híres előadásá nyomán kialakult mintát: nyomból üres (csak néhány zöld-fekete párnával telezsórt), hangsúlyosan színházi térben pergeti a játékot. A Pesti színházi premier e vállalt ismerősége arról tanúskodik, hogy nem a mindenáron kívánkozó, eredeti mondanivaló vétette elő Martonnal a komédiát. A kulturált, puritán, erős metaforikájú, új ötleteket sem nélkülöző produkció botladozásainkról, bukfenceinkről beszél, és — fanyarsága, szkepticizmusa ellenére — arról, hogy csoda, jó szerencse vagy pusztán a töreftlen akarat mindig segíthet talpra állni.

Fehér Miklós egyszerűségében szép, tagadásos díszlete eleve meghatározza és végig uralja a gyorsan futó két és fél órát. Mintha a laterna magica titokzatos boksza lenne a sötét drapériától övezett színpad: ide vetülnek a furcsa képek, az éjmelemből szólal meg az álomi játék, az *éjszakai tudat*. A vaskos, dunnaszerű párnákról az is eszünkbe juthat, a darab szelleméhez igazán illően, hogy hatalmas ágy a színtér, melyet fekete lepellel borítottak be. Marton ezúttal is csillogtatja egyik legvonzóbb erényét: mesterien világítja a nagy felületeket és rejtett zugokat. *Játszik a fény* ebben az előadásban. Csupasz vezetéken szabálytalanul elhelyezke-

dő villanykörték függnek alá (kezdetkor még ég a nézőtéri világítás, a körték egy részét pedig Puck csavargatja foglalatukba). Ezek a fénypontok erősödnek-halványodnak, göncölt mintáznak a fekete függöny-égboltozatra, s akárha órlángok lennének, vigyáznak is a szereplők egyikére-másikára. A négy szerelmes közül három már fáradtan ledőlt az erdei tisztás párnahalmára, a negyedik még kécis a tündérkirály, Oberon színe elől — erre például a szó mellett az is figyelmeztet, hogy három lámpa hunyorg, s csak később gyulad ki a negyedik. Fénypontok a sötétben: csillaguk van az embereknek. Csillagok az emberek; hunyorgók, elalvók, távoliak. *Izók*.

Az egyik mesterember-jelenetben, szellemes és stílusos ötletként, gömb alakú irodai lámpa teszi a Holdat. Puck, ha kell, fényzőrőt kezel — és így tovább. Jó és egyszerű a sok mindent kifejezni tudó színpadi híd fölé mozgatása, s olyan elemeket is dicsérni kell a díszletben, mint például a derék iparosok színelőadásához kellékül szolgáló, jópofán kiképzett sámlik.

„... mintha két szemem / kettőzve látna mindent” — ocsúdik álmából Hermia. *Jánoskúti Márta* talán ezért adott olyan ruhadarabokat a négy szerelmesre, amelyek színben és mintában (árnyalatnyi különbségekkel) hasonlók. Csakhogy azt a színt, mit Lysander nadrágján visel, Demetrius ingnek vette föl, s a szívrávos hullám, mely Hermia szoknyaszegélyt díszíti, Heléne öltözékén kebel-tájt mutatkozik. A jelmezek egyszerűsége, mai vonalakra törekszenek, néha ügyetlenül és főként következtlenül.

Következetlenség — számos értéke mellett ez az egész előadásnak is hibája. Ha már az első percekben egy-két szereplő bebújik, beöltözik a párnaszakokba, hogy aztán így görögjön elő, miért nem vonul végig az ötlet azokon a jeleneteken is, amelyekben bőséges szerepe lehetne? He-lyes volt-e teljesen figyelmen kívül hagyni a darabbeli helyszíneket, egyszerűen csak a színházat tartva helyszínek? Elvileg érthető, de vajon szerencsés-e, hogy a soron levő kép szereplői akkor viharzanak be, amikor a távozók még nem ballagtak a színpad mögé? Miért nem kapcsolódnak szervezettebben a mesterember-színek a játék teljességébe? Kamatozik-e, hogy Brookot követve Theos és Oberon, illetve Hippolyta és Titánia szerepét ugyanaz a színész

játszsa? Kisebb-nagyobb következetlenségek, illogikus megoldások és kihagyott játéklehetőségek megszeplősítik az előadást.

Az alakok megformálásáról is ve-gyes a benyomásunk. *Lukács Sándor* athéni és tündérkirálya az emberélet útjának felére érkezett, érett férfi-ember bőséges (negatív) tapasztalatait híven, de nem kellő szuggesztivitással tolmácsolja. *Bánsági Ilkó* tehetőségéből bőségesen telne mindkét királynői asszonyra, de — vélhetően határozott rendezői bátorítás híján — most egyiket sem játsza el; tétovázik. A szerelmesek csapatában *Szakácsi Sándor* és *Pap Vera* becsülettel teszi a dolgát, *Szerémy Zoltán* kissé színtelen és érdektelen, *Hernádi Judit* viszont az egész este legszebb pillanatait szerzi koravén, langaléta, szeretni való Helénájának önsajnáló bölcselkedéseivel, önkritikus humorával. Puckot *Rudolf Péter* kapta, és sok helyt bizonyítja, hogy indokoltan. Egyszerre naiv és agresszív, kamaszosan gonosz és ifjontian vonzó, főleg filmekben látott fiatalember hőiseinek sorát gyarapította ez az ügyes Robin pajtas — de gesztusaiból, szemvillanásaiból kiűnt: más, „sötétebb” karakterekben még érdeme-sebb lesz majd foglalkoztatni.

Reviczky Gábor egy kétbalkezes — vagy a hasztalan instruálásba belefáradt? — rendezőtípust figuráz ki Vackorként. A korrekt és olykor unalmaska mesteremberek — *Sörös Sándor*, *Kenderesi Tibor*, *Méhes László*, *Rácz Géza* — sorából *Szombathy Gyula* Zubolya emelkedett ki az „Ide nekem az oroslant is!” fajtájú buzgók ezúttal megértőre, szeretettelre hangolt jellemrajzával; az ébredésmonológgal azonban nem tudott megrendíteni, pedig ez lenne az egyik legfontosabb mozzanat.

Nem szükséges ahhoz a Puck kérte úri kegy, hogy *elnézzük* a Pesti Színház jó összehatású előadását. „Fel, tapsra hát, ki jó barát” — szól az epilóg, s a hálás közönséget nem kell nógatni. Végül is szívesen feledke-zünk el a fogyatékoságokról, még arról is, hogy a szövegkezelésben Marton a lehető legrosszabb variációt választotta. *Eörsi István* szükségtelenül javítgatott bele *Arany János* fordításába. Szébb-és jobb lett volna a hűségesen megőrzött eredeti adni, vagy bátran újrafordítani a darabot. Tiszteletes munkát látunk, hol fények játszottak árnyakkal, s az *árnyak* a csillagokkal. Tal tapsra hát.

Tarján Tamás